

საქართველოს საგარეო სისტემის სრულყოფის საქართველოში და აქტუალური საკითხები

გიორგი ზანთაძე, სტუ-ს ასოცირებული პროფესორი
ალეკო ქუთათელაძე, სტუ-ს სრული პროფესორი

XX

ყველა გარიგება, რაც დაკავშირებულია ნებისმიერ სფეროში საქმიანობის განხორციელებასთან (წარმოება, სამუშაოთა შესრულება, მომსახურების გაწევა), სრულდება ფულადი ანგარიშსწორებით, რომელმაც შეიძლება მიიღოს როგორც ნაღდი, ისე უნაღდო ფორმა.

ანგარიშსწორების განხორციელებისას ერთდეროტი მხარე ყოველთვის გამოდის გადამხდელის როლში, მეორე კი – გადახდის მიმღების როლში. ამასთან გადამხდელი და მიმღები შეიძლება იმყოფებოდნენ ერთი ქვეყნის სხვადასხვა ქალაქებსა თუ რეგიონში, ან სულაც სხვადასხვა ქვეყანაში და კონტინენტებზე. ყოველივე ეს მოითხოვს უნაღდო ფულადი ბრუნვის განვითარებული სისტემის ორგანიზებას, რაც იძლევა კონტრაგენტებს შორის ანგარიშსწორების შეუფერხებლად (მოქმედი წესების დაცვით) ჩატარების საშუალებას.

უნაღდო ანგარიშსწორებების ორგანიზაცია ემყარება გარკვეულ ფუძემდებლურ პრინციპებს:

საბაზრო პირობებში უნაღდო ანგარიშსწორების პირველი პრინციპი მდგომარეობს მის განხორციელებაში საბანკო ანგარიშების მეშვეობით. ეს ანგარიშები ეხსნება კლიენტებს სახსრების შესანახად და გადასარიცხად. ეს პრინციპი ხასიათდება იმით, რომ საწარმოთა და ორგანიზაციათა ყველა ანგარიშსწორება ხორციელდება ბანკების დაწესებულებების მეშვეობით. საბაზრო ეკონომიკის პირობებში უნაღდო ანგარიშსწორების ეს პრინციპი ეხება როგორც ფიზიკურ, ისე იურიდიულ პირებს.

უნაღდო ანგარიშსწორების მეორე პრინციპი მდგომარეობს იმაში, რომ გადახდები ანგარიშებიდან უნდა განხორციელდეს ბანკების მიერ ანგარიშების მფლობელთა განკარგულებით მათ მიერ დაწესებული გადახდების რიგითობის წესით და ანგარიშზე არსებული სახსრების ნაშთის ფარგლებში. ეს პრინციპი განამტკიცებს ბაზრის სუბიექტთა უფლებას, თავად განსაზღვრონ მათი ანგარიშებიდან გადახდების რიგითობა. არ დაიშვება ანგარიშის მფლობელის უფლების შეზღუდვა თავად განკარგოს მის ანგარიშზე არსებული ფულადი სახსრები, გარდა კანონმდებლობით გათვალისწინებული შემთხვევებისა.

მესამე პრინციპია ბაზრის სუბიექტთა მიერ უნაღდო ანგარიშსწორების ფორმების არჩევის თავისუფლების და მათი ხელშეკრულებებში განმტკიცების პრინციპი. ბანკები არ ერევიან სუბიექტებს შორის სახელშეკრულებო ურთიერთობებში. ფულადი სახსრების ჩამოწერა ანგარიშიდან ხორციელდება დადგენილი ფორმის საანგარიშსწორებო დოკუმენტების საფუძველზე, ანგარიშზე არსებული ფულადი სახსრების ფარგლებში, თუკი სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული ხელშეკრულებებში. ბანკს გადახდებში მხოლოდ შუამავლის როლი ეკისრება.

ზემოჩამოთვლილის გარდა, გასათვალისწინებელია უნაღდო ანგარიშსწორების ორგანიზაციის ისეთი პრინციპები, როგორიცაა გადახდის ვადიანობა და უზრუნველყოფა.

გადახდის ვადიანობის პრინციპი ნიშნავს ანგარიშსწორებათა განხორციელებას გამომდინარე ვადებიდან, რომლებიც გათვალისწინებულია სამეურნეო, საკრედიტო, სადაზღვევო ხელშეკრულებებში, შრომით შეთანხმებებში, იჯარის ხელშეკრულებებში და ა.შ. ფულადი სახსრების მიმღები დაინტერესებულია თავის ანგარიშზე სახსრების ჩარიცხვაში არა ნებისმიერ, არამედ წინასწარ დათქმულ და დაფიქსირებულ ვადებში.

გადახდის ვადიანობის პრინციპს აქვს დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობა. სუბიექტებს, გააჩნიათ რა ინფორმაცია გადახდის განხორციელების დროის შესახებ, შეუძლიათ უფრო რაციონალურად აავსონ თავიანთი ფულადი ბრუნვა, უფრო ზუსტად განსაზღვრონ მოთხოვნილება ნასესხებ სახსრებზე და, მაშასადამე, შეუძლიათ თავიანთი ბალანსის ლიკვიდურობის მართვა.

გადახდის უზრუნველყოფის პრინციპი მჭიდროდაა დაკავშირებული გადახდის ვადიანობის პრინციპთან. გადახდის უზრუნველყოფა გულისხმობს გადახდის ვადიანობის დასაცავად გადამხდელის ან მისი გარანტის ხელში ლიკვიდური სახსრების არსებობას, რომლებიც შეიძლება გამოყენებული იყოს ფულადი სახსრების მიმღების წინაშე ვალდებულებათა დასაფარად. გადახდის უზრუნველყოფის პრინციპი ქმნის გადახდის გარანტიას, განამტკიცებს საგადახდო დისციპლინას.

ანგარიშსწორების ყველა პრინციპი მჭიდროდაა დაკავშირებული და ურთიერთგანპირობებული. ერთ-ერთი მათგანის დარღვევა იწვევს სხვების დარღვევასაც.

საგადახლო ბრუნვის განსახორციელებლად აუცილებელია გვექონდეს ანგარიშები, რომლებზედაც მოთავსებულია თანხები ან რომლებზეც ბანკის კლიენტებს ეძლევათ კრედიტები. ამასთან მათი ანგარიშები შეიძლება გახსნილი იყოს როგორც ერთ, ისე სხვადასხვა ბანკში. თავის მხრივ, ბანკებს, რომლებშიც განთავსებულია კლიენტთა ანგარიშები, შეუძლიათ ჰქონდეთ ან არ ჰქონდეთ ერთმანეთში პირდაპირი ურთიერთობები ანგარიშსწორებისათვის. ეს და სხვა მრავალი გარემოება გავლენას ახდენს უნაღლო ანგარიშსწორების ჩატარების წესისა და ფორმის არჩევაზე.

ოპერაციები უნაღლო ანგარიშსწორების დროს აისახება ანგარიშებზე, რომლებსაც ბანკები უხსნიან თავიანთ კლიენტებს შესაბამისი დოკუმენტების წარმოდგენის შემდეგ.

საქართველოში დაინერგა საგადახლო და ფასიანი ქაღალდების ანგარიშსწორების სისტემა (GPSS), მართვის თანამედროვე მაღალტექნოლოგიური მექანიზმებით. საქართველოს კანონით „საგადახლო სისტემისა და საგადახლო მომსახურების შესახებ“ საგადახლო ბაზრის ყველა მონაწილისათვის განისაზღვრა ერთიანი სამართლებრივი ჩარჩო მათი საქმიანობის განხორციელებისათვის, შეიქმნა სამართლებრივი საფუძველი როგორც სისტემური, ისე ლიკვიდობისა და საკრედიტო რისკების მართვის მხრივ. კანონით განისაზღვრა საგადახლო მომსახურების სახეები, საგადახლო სისტემების, საგადახლო მომსახურების რეგულირებისა და ზედამხედველობის პრინციპები, ფინანსური გიროს გამოყენებასთან დაკავშირებული საკითხები და სხვა.

კანონი აძლიერებს მომხმარებელთა დაცვის მექანიზმებს საგადახლო მომსახურების ურთიერთობებში. ამ მხრივ ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი სიახლეა საგადახლო ინსტრუმენტებით (მათ შორის საგადახლო ბარათებით) განხორციელებული არაავტორიზებული ოპერაციების შედეგად მიყენებული ზარალის ანაზღაურების საკითხების დარეგულირება. ასეთი ტრანზაქციებით გამოწვეული ზარალის ანაზღაურება კანონის მიღებამდე ხორციელდებოდა პროვაიდერსა და მომხმარებელს შორის დადებული ხელშეკრულების და აგრეთვე საერთაშორისო საბარათო სისტემების წესებისა და პროცედურების მიხედვით. შესაბამისად არ არსებობდა ერთიანი მიდგომა უფლებების, ვალდებულებებისა და პასუხისმგებლობის განაწილების მხრივ.

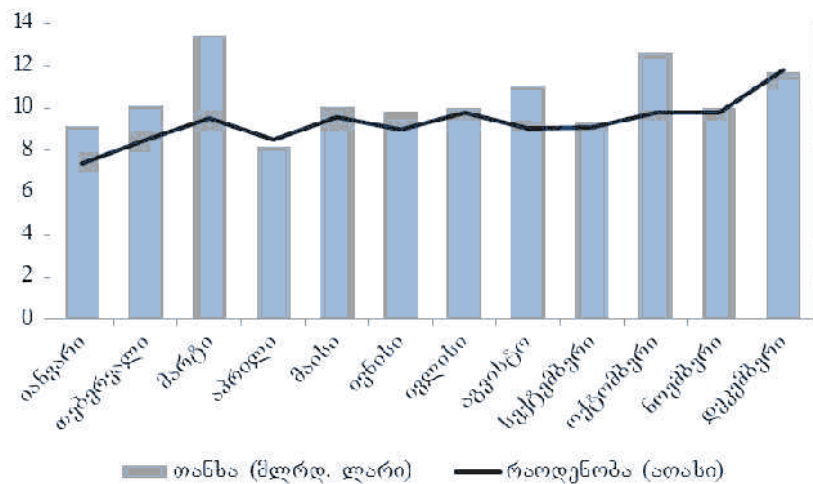
ზემოხსენებული კანონის თანამხად, „გადახდელი პასუხისმგებელია მოპარული ან დაკარგული საგადახლო ინსტრუმენტით ან მისი უკანონო მითვისებით ან უკანონო გამოყენებით გამოწვეული, საქართველოს ტერიტორიაზე განხორციელებული არაავტორიზებული ოპერაციის შედეგად წარმოშობილი ზიანისთვის არა უმეტეს 100 ლარისა“ გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც მიყენებული ზარალი გამოწვეულია გადამხდელის (მომხმარებელი) დანაშაულებრივი ქმედებით ან ამავე კანონით განსაზღვრული საგადახლო ინსტრუმენტთან დაკავშირებული ვალდებულებების დაუცველობით. კერძოდ, მომხმარებელი ვალდებულია საგადახლო ინსტრუმენტის დაკარგვის, მოპარვის, უკანონო მითვისების ან უკანონო გამოყენების ფაქტის აღმოჩენის შემთხვევაში მისი აღმოჩენიდან უმოკლეს ვადაში შეატყობინოს ამის თაობაზე თავის საგადახლო მომსახურების პროვაიდერს ან ამ პროვაიდერის მიერ განსაზღვრულ პირს. ამ შეტყობინების შემდეგ მომხმარებელი სრულად თავისუფლდება მიყენებული ზარალის ანაზღაურების პასუხისმგებლობისგან, ხოლო ამგვარ შეტყობინებამდე წარმოშობილ ზარალს 100 ლარის ზემოთ ანაზღაურებს საგადახლო მომსახურების პროვაიდერი.

2012 წლის განმავლობაში დროის რეალურ რეჟიმში ანგარიშსწორების (RTGS) სისტემაში განხორციელდა 11.2 მლნ გადახდის ოპერაცია, თანხობრივი მაჩვენებლით 126 მლრდ ლარი. გადარიცხვების ბრუნვის საშუალო დღიური მაჩვენებელი შეადგენდა 44.3 ათას საბუთს, თანხობრივად 498.9 მლნ ლარს. 2011 წელთან შედარებით RTGS სისტემაში გადარიცხვების რაოდენობა გაიზარდა 889 ათასით (8.7%-ით), ხოლო თანხობრივი მაჩვენებელი გაიზარდა 44.7 მილიარდი ლარით (55.3%-ით).

RTGS სისტემის მონაწილეები არიან საქართველოს ეროვნული ბანკი, საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს სახაზინო სამსახური და კომერციული ბანკები.

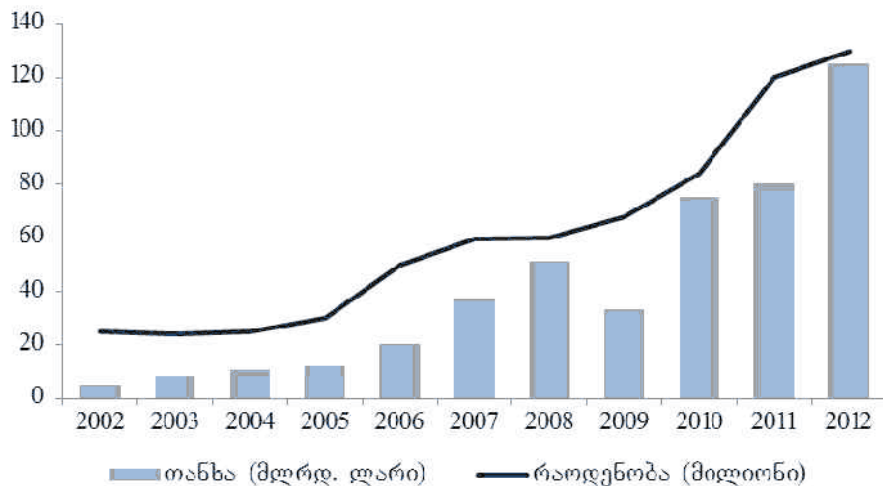
ახალი RTGS სისტემის დანერგვით მინიმუმამდეა დაყვანილი საოპერაციო რისკები, მნიშვნელოვნადაა გაუმჯობესებული სისტემაში გადარიცხვების დამუშავების პროცესი, საოპერაციო საათების განმავლობაში ბანკთაშორის გადარიცხვები იწარმოება დავალებათა დამუშავების უწყვეტ რეჟიმში, თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენებით უზრუნველყოფილია წვდომის უსაფრთხოება და სისტემაში გამავალი ინფორმაციის დაცულობა.

დიაგრამა №1 RTGS სისტემაში განხორციელებული გადარიცხვები (2012 წელი)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

დიაგრამა №2 RTGS სისტემაში განხორციელებული გადარიცხვები (2002-2012 წელი)

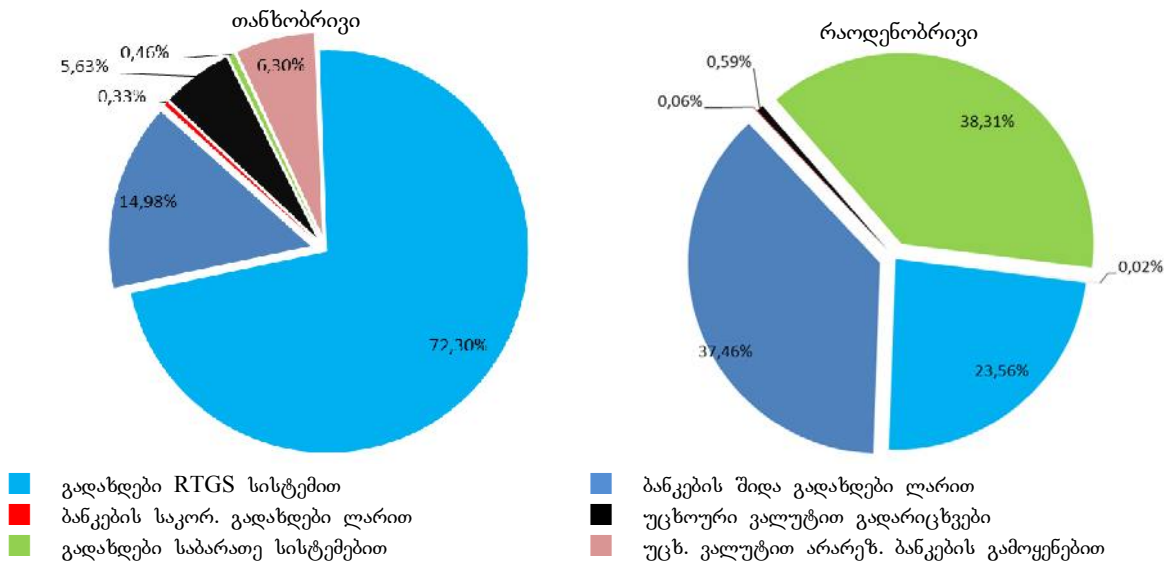

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

RTGS სისტემა ასრულებს უმნიშვნელოვანეს როლს როგორც მაღალი თანხობრივი მოცულობის, ასევე მცირე მოცულობის (საცალო) გადახდების კუთხით. 2012 წელს ეროვნული ბანკის RTGS სისტემაში დამუშავდა საქართველოში განხორციელებული ტრანზაქციების საერთო ბრუნვის (თანხობრივი სიდიდის) 72.3%. აღნიშნული სულ მცირე 4-ჯერ აღემატება უნაღლო გადახდებისათვის საქართველოში გამოყენებულ ნებისმიერ სხვა სისტემას/საშუალებას და ამგვარად ფინანსური რესურსების შეუფერხებელი მოძრაობის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი საშუალებაა. გარდა ქვეყანაში არსებული საგადახდო

სისტემებისა, ბანკები საჭიროების შემთხვევაში უნაღლო ანგარიშსწორებისათვის ასევე იყენებენ პირდაპირ საკორესპონდენტო ურთიერთობებსაც. განსაკუთრებით ეს ეხება უცხოური ვალუტით გადარიცხვებს. რაც შეეხება უნაღლო გადახდების რაოდენობრივ მაჩვენებლებს, RTGS სისტემა ამ მხრივაც მნიშვნელოვან როლს თამაშობს - მისი მეშვეობით ხორციელდება უნაღლო გადახდების საერთო რაოდენობის 24%, თუმცა ამ მაჩვენებლით ის ჩამორჩება როგორც ბანკების შიდა გადახდებს (37%), ასევე ბარათებით გადახდებს (38%).

დიაგრამა № 3 გადახდის ოპერაციები საგადახლო სისტემებისა და მათი შესრულების სხვა საშუალებების მიხედვით (2012 წ.)

შენიშვნა: უცხ. ვალუტით არარეზ. ბანკების გამოყენებით გადარიცხვა მოიცავს რეზიდენტი ბანკების კლიენტებს შორის გადარიცხვას, რომლის მიხედვითაც ბანკებს შორის საბოლოო ანგარიშსწორება განხორციელდა არარეზიდენტ ბანკებში არსებული საკორესპონდენტო ანგარიშებით

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

უნაღლო ფორმით გადახდის ოპერაციების შესრულებისას RTGS სისტემის ზემოაღნიშნული როლიდან გამომდინარე, დიდი მნიშვნელობა ენიჭება მის უწყვეტ ფუნქციონირებას. (2012 წლის განმავლობაში სისტემის უწყვეტობის მაჩვენებელი შეადგენდა 99.8%-ს)

2013 წლის 1 იანვრიდან საქართველოს ტერიტორიაზე საბანკო გადახდის ოპერაციები ხორციელდება მხოლოდ IBAN ფორმატის ანგარიშებით. აღსანიშნავია, რომ IBAN ანგარიშების გამოყენების შემთხვევაში მნიშვნელოვნად მცირდება ანგარიშის ნომრის შეცდომით მითითების ალბათობა და გადახდის ოპერაციის თანხის მიმღების ანგარიშზე ასახვის ხანგრძლივობა.

საბანკო ანგარიშების ნომრების IBAN სტანდარტი შეიმუშავა „საბანკო სტანდარტების ევროპის კომიტეტმა“, ხოლო მოგვიანებით, აღიარებულ იქნა საერთაშორისო სტანდარტების ორგანიზაციის ISO 13616:1997 მიერ. ამჟამად რეგულირდება ISO 13616-1:2007 სტანდარტის შესაბამისად.

ISO 13616-2:2007-ის მიხედვით IBAN ანგარიშების ფორმატების რეგისტრაციას აწარმოებს საერთაშორისო ბანკთაშორის ფინანსური ტელეკომუნიკაციების საზოგადოება (SWIFT), რომელიც არეგისტრირებს სახელმწიფოების მიხედვით ანგა-

რიშების ნომრების ფორმატებს. სარეგისტრაციო მოთხოვნების მიხედვით, IBAN ფორმატის რეგისტრაციის ფორმა შესაძლებელია წარადგინოს შესაბამისი ქვეყნის ცენტრალურმა ბანკმა, ან ეროვნული სტანდარტიზაციის დაწესებულებამ. IBAN ანგარიშების ნომრები გამოიყენება 48 სახელმწიფოში საქართველოს ჩათვლით.

საქართველოში მომხმარებელი უნაღლო გადახდების განსახორციელებლად სულ უფრო მეტად იყენებს ელექტრონულ საშუალებებს (საგადახლო ბარათებს, ინტერნეტ-ბანკინგს და სხვა). მომხმარებლების მიერ გამოყენებული საგადახლო ინსტრუმენტებიდან წამყვან როლს თამაშობს საგადახლო ბარათები (მათზე მოდის განხორციელებული გადახდის ოპერაციების რაოდენობის 47.5%). შედარებით მცირე ტემპით გაიზარდა ინტერნეტის მეშვეობით განხორციელებული ტრანზაქციების რაოდენობა და 2012 წლის შედეგებით 22% შეადგინა მთლიან უნაღლო გადახდებში. აღსანიშნავია, რომ ამ ელექტრონული ინსტრუმენტებით გადახდების წილის ზრდა ძირითადად ქალაქით წარდგენილი საკრედიტო საგადახლო დავალებების ხარჯზე მოხდა. თანხობრივი მაჩვენებლებით ინტერნეტ-ბანკით ინიცირებული დავალების საფუძველზე განხორციელებული გადახდები უნაღლო გადახდის ოპერაციებს შორის

ლიდერია (მისი წილი შეადგენს 53%-ს).

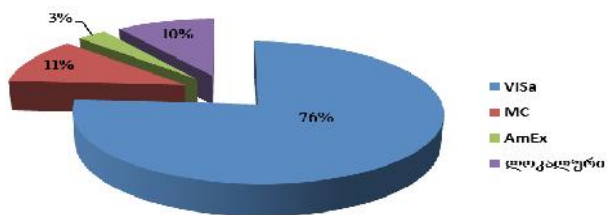
საქართველოში დისტანციური მომსახურების საშუალებებით მოსარგებლე კლიენტების რაოდენობა 750 ათასზე მეტია. დისტანციური მომსახურების საშუალებებით მოსარგებლე უნიკალური კლიენტების რიცხვი სავარაუდოდ უფრო მცირეა, რადგანაც ერთი და იგივე პირი შესაძლებელია სარგებლობდეს რამდენიმე ბანკის დისტანციური მომსახურებით.

2012 წელს საქართველოში არსებული 19 კომერციული ბანკიდან საგადახდო ბარათებს უშვებდა 16 ბანკი. საგადახდო ბარათებით შესრულებული ოპერაციების დამუშავება ხდებოდა 6 საბარათე საპროცესინგო ცენტრის საშუალებით, საიდანაც 4 მდებარეობს საქართველოს ტერიტორიაზე (2013 წლის დასაწყისში მათ რიცხვს დაემატა კიდევ ერთი ადგილობრივი საპროცესინგო ცენტრი).

2012 წლის ბოლოსთვის საქართველოში გამოშვებული საგადახდო ბარათების რაოდენობამ 4.9 მლნ-ს მიაღწია. წლის ბოლოს მაჩვენებლით ერთ სულ მოსახლეზე გამოშვებულია 1.1 საგადახდო ბარათი. 2011 წლის დეკემბრის თვესთან შედარებით 2012-ში გამოშვებული ბარათების რაოდენობის ზრდამ 24% შეადგინა. თითქმის არ შეცვლილა თანაფარდობა საკრედიტო და სადებეტო ბარათებს შორის. საკრედიტო ბარათები შეადგენს სულ გამოშვებული ბარათების 15%. საკრედიტო ბარათების რაოდენობა გაიზარდა 218 ათასით, რაც პროცენტულად შეადგენს 37%-ს.

2012 წლის განმავლობაში VISA ბარათების წილი სულ გამოშვებულ ბარათებში შეადგინა 76%, ხოლო MasterCard ბარათებისა და ლოკალური ბარათების წილმა 11%. AmericanExpress-ის ბარათების წილი 3%-ია.

დიაგრამა №4 გამოშვებული ბარათები საბარათე სისტემების მიხედვით

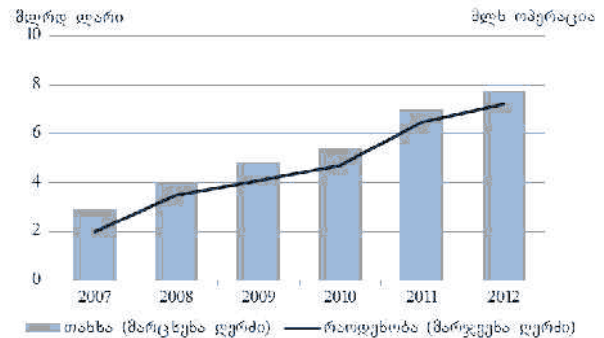

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

ამავე პერიოდში საქართველოში მოქმედი კომერციული ბანკების მიერ გამოშვებული საგადახდო ბარათებით როგორც ქვეყნის შიგნით, ასევე მის ფარგლებს გარეთ სულ განხორციელდა 58 მლნ ოპერაცია 7.7 მლრდ ლარის მოცულობით, აქედან მხოლოდ 3% რაოდენობრივად და 6% თანხობრივად

შესრულდა საზღვარგარეთ. 2011 წელთან შედარებით, 2012 წელს საბარათე ოპერაციების რაოდენობა გაიზარდა 14%-ით, ხოლო თანხა 9%-ით.

დიაგრამა №5 საქართველოში გამოშვებული ბარათებით განხორციელებული ტრანზაქციები წლების მიხედვით (2007-2012)

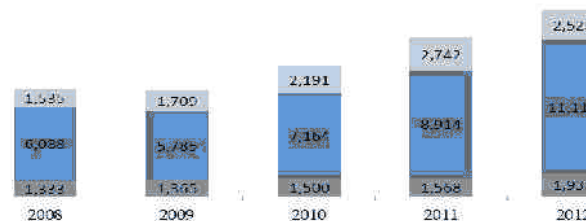
წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

2012 წელს ქართული საგადახდო ბარათებით განხორციელებული ოპერაციების რაოდენობის მხოლოდ 34 პროცენტი, ხოლო თანხის 14 პროცენტი მოდის სავაჭრო/მომსახურების ობიექტებში შესრულებულ გადახდებზე. 2011 წელთან შედარებით 2012 წელს საგადახდო ბარათებით სავაჭრო/მომსახურების ობიექტებში გადახდის წილი სულ ბარათებით განხორციელებულ ტრანზაქციებში გაიზარდა 9 პროცენტული პუნქტით რაოდენობრივად და 3 პროცენტული პუნქტით თანხობრივად. ასევე, აღსანიშნავია რომ 2012 წელს წინა წელთან შედარებით სავაჭრო/მომსახურების ობიექტებში საგადახდო ბარათებით განხორციელებული გადახდის ოპერაციები გაიზარდა 56 პროცენტით რაოდენობრივად და 44 პროცენტით თანხობრივად, როცა ნაღდი თანხის გატანის ოპერაციები გაიზარდა უმნიშვნელოდ (0.01 პროცენტით რაოდენობრივად და 4.97 პროცენტით თანხობრივად).

უკანასკნელი წლების განმავლობაში სავაჭრო/მომსახურების ობიექტებში არსებული პოს-ტერმინალების ქსელი უფრო სწრაფად იზრდება ბანკომატებისა და ბანკის ფილიალებში განლაგებული პოს-ტერმინალებთან შედარებით.

მიუხედავად ზემოხსენებული ზრდადი მაჩვენებლებისა, ინფორმაციული უსაფრთხოების სისტემა საჭიროებს კიდევ უფრო სრულყოფას. კერძოდ, მიზანშეწონილია საქართველოს ეროვნულ ბანკში არსებობდეს ISO27001 სტანდარტის შესაბამისი ინფორმაციული უსაფრთხოების მართვის სისტემა, რაც კიდევ უფრო გააუმჯობესებს და ფორმალიზებულს გახდის ბანკში მონაცემთა დაცვის პროცესებს.

დიაგრამა №6 საგადახდო ბარათების მიმღები
ობიექტების დინამიკა (2008-2012)

წყარო: საქართველოს ეროვნული ბანკი

ბანკის სტრატეგიული ამოცანა ინფორმაციული ტექნოლოგიების დანერგვისა და განვითარების საქმეში მდგომარეობს იმაში, რომ უზრუნველყოფილი იქნას საბანკო საქმიანობის ავტომატიზაციის მაღალი დონის სტანდარტების მიღწევა, ინფორმაციული ტექნოლოგიების საიმედოობა და უსაფრთხოება. უახლესი თანამდროვე ინფორმაციული ტექნოლოგიების სისტემის გამოყენებით მიიღწევა ინვესტიციების ზრდა, რაც ბანკისთვის სასიცოცხლოდ აუცილებელია.

ლიტერატურა:

1. ხანთაძე გ.; ცაავა გ.-საბანკო ოპერაციები., 2012. გვ. 74-76.
2. ინგოროყვა ა., ჩხაიძე ზ.; ცაავა გ.-საბანკო ინფორმაციული სისტემები და ტექნოლოგიები.; 2009., გვ. 385.
3. საქართველოს ეროვნული ბანკის მასალები; www.nbg.gov.ge
4. http://www.swift.com/solutions/messaging/information_products/directory_products/iban_format_registry/index.page?lang=en
5. <http://rtgs.org/>

Legal and actual issues of improvement of
payment system of Georgia

SUMMARY

The country has introduced a new system of payment and securities settlement (GPSS) with modern high technological mechanisms. The system enables to be executed the inter-bank payment even more safely and quickly. The law applies to the payment system and payment service which defines common legal framework for implementation of their activities for all participants of payment market. There was established the legal basis for the system, in terms of liquidity and credit risk management. The law defines the types of payment services and the principles of supervision, payment system, payment service regulation and financial bail-related issues and etc.

This law significantly strengthens consumer protection mechanism in relationships of payment service. The same law defines the responsibilities of the instrument holder and issuer in the event of conducting an unauthorized operation by payment instrument (including payment by the card) in Georgia.